

การพัฒนากระบบบริหารโรงเรียนขนาดเล็กตามแนวคิดกิจการเพื่อสังคม
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1*
DEVELOPMENT A MANAGEMENT SYSTEM OF SMALL-SIZED SCHOOL
MANAGEMENT BASED ON THE CONCEPT OF SOCIAL ENTERPRISE
UNDER THE OFFICE OF KHONKAEN PRIMARY EDUCATION AREA 1

สุธรรม ธรรมทัศนานนท์, วิรัช เจริญเชื้อ

Sutum Tummatasananon, Virat Chareonchuea

มหาวิทยาลัยศรีปทุม

Sripatum University

Corresponding Author E-mail: Sutum011728@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ของระบบบริหารโรงเรียนขนาดเล็กตามแนวคิดกิจการเพื่อสังคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูหัวหน้าฝ่ายวิชาการ จำนวน 175 คน โดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น 2. สร้างระบบบริหารโรงเรียนขนาดเล็กตามแนวคิดกิจการเพื่อสังคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูหัวหน้าฝ่ายวิชาการ จำนวน 6 คน และผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน เลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในวิจัย คือ แบบสอบถามแบบสัมภาษณ์ แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม และแบบสอบถามประเมินระบบ สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ลำดับความต้องการจำเป็น PNI Modified

ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพปัจจุบัน อยู่ในระดับปานกลาง สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด 2. ระบบบริหารโรงเรียนขนาดเล็กตามแนวคิดกิจการเพื่อสังคมสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ประกอบด้วย 1. ปัจจัย 2. กระบวนการ ประกอบด้วย ด้านเป้าหมายหลักเพื่อสร้างประโยชน์แก่สังคม ด้านธรรมาภิบาลในการเป็นผู้ประกอบการและการบริหารจัดการ ด้านการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ ด้านการนำผลกำไรไปสร้างประโยชน์แก่ชุมชน สังคมและสิ่งแวดล้อม ด้านการสร้างและพัฒนานวัตกรรมเพื่อ

แก้ปัญหาและพัฒนาสังคม และด้านการประสานความร่วมมือ 3. ผลผลิต ความเหมาะสม และความเป็นไปได้ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: การพัฒนาระบบบริหาร; โรงเรียนขนาดเล็ก; แนวคิดกิจการเพื่อสังคม

Abstract

Objectives of this research article were: 1. To study the current and the desirable situations of small-sized school management system according to the social enterprise concept Under the Office of KhonKaen Primary Education Area 1. Samples were administrators and Academic Head Teacher, 175 persons by Stratified Random Sampling. 2. To set a Management System of Small-Sized School Management Based on the Concept of Social Enterprise Under the Office of KhonKaen Primary Education Area 1, The group of informants were: administrators and teachers, head of academic department, 6 people and 9 experts by purposefully selected Tools used for data collection was questionnaire, Focus group discussion form, and a system assessment form. Statistics used in data analysis were percentage, mean and standard deviation and Priority Needs Index by PNImodified.

The results were as follows: 1. The current condition overall was at medium level, The overall desirable condition was at the highest level. 2. A Management System of Small-Sized School Management Based on the Concept of Social Enterprise Under the Office of KhonKaen Primary Education Area 1 consisted of 1. Inputs 2. Process; consisted of main goals for benefiting society, good governance in entrepreneurship and management by applying Sufficiency Economy Philosophy, using profits to benefit communities, society and the environment, creating and developing the innovations to solve problems and social development and coordination and cooperation 3. Outputs; assessment results on suitability and in terms of feasibility was at the highest level.

Keywords: Development a Management System; Small-Sized School; Concept of Social Enterprise

บทนำ

กิจการเพื่อสังคมหรือวิสาหกิจเพื่อสังคม (Social Enterprise: SE) ในประเทศไทยเป็นที่รู้จักและแพร่หลายมากขึ้นโดยเฉพาะในแวดวงภาคธุรกิจเชิงสร้างสรรค์ โดยรัฐได้ตั้งสำนักงานส่งเสริมกิจการเพื่อสังคมแห่งชาติ (สกส.) พร้อมตั้งคณะกรรมการส่งเสริมกิจการเพื่อสังคมแห่งชาติ และออกแผนแม่บทสร้างเสริมกิจการเพื่อสังคม พ.ศ. 2553-2557 (สุวรรณลักษณ์ อุดมศักดิ์, 2556) ทำให้เกิดผู้ประกอบการเพื่อสังคมที่ประกอบกิจการเพื่อสังคมในประเทศไทยในหลากหลายรูปแบบ และการสร้างการรับรู้ เผยแพร่และปลูกฝังค่านิยมเรื่องกิจการเพื่อสังคม ได้ถูกระบุในยุทธศาสตร์ของแผนแม่บทสร้างเสริมกิจการเพื่อสังคม พ.ศ. 2553-2557 โดยมีข้อเสนอ คือ 1. การพัฒนาเนื้อหาความรู้และสื่อการเรียนรู้ 2. การพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอน การนำเรื่องกิจการเพื่อสังคมเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรการเรียนการสอน ซึ่งวิธีการนี้จะทำให้เด็กไทยได้มีโอกาสทำความรู้จักกับกิจการเพื่อสังคมตั้งแต่อายุยังน้อย เพื่อเป็นการกระตุ้นความสนใจให้กับเยาวชนไทยและเป็นพื้นฐานความคิดในการพัฒนาวิชาชีพและทักษะในการประกอบอาชีพต่อไปในอนาคตได้ (สถาบันเอ็นจีพีวชน, 2553)

แนวคิดสำคัญกิจการเพื่อสังคม ประกอบด้วย 1. กระบวนการผลิต การดำเนินกิจการ รวมถึงผลิตภัณฑ์หรือบริการ ไม่ก่อให้เกิดผลเสียต่อเนื่องในระยะยาวต่อสังคม สุขภาวะและสิ่งแวดล้อม 2. มีการกำกับดูแลกิจการที่ดี 3. มีศักยภาพที่จะมีความยั่งยืนทางการเงินได้ด้วยตนเอง 4. ผลกำไรส่วนใหญ่ถูกนำไปเพื่อการลงทุนกลับไปใช้ในการขยายผลเพื่อการบรรลุเป้าหมายดังกล่าวหรือคืนผลประโยชน์ให้แก่สังคม หรือผู้ให้บริการ 5. สามารถมีรูปแบบองค์กรที่หลากหลาย และ 6. มีการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ (สำนักงานส่งเสริมกิจการเพื่อสังคมแห่งชาติ, 2553) และกิจการเพื่อสังคมมีลักษณะสำคัญบางประการที่สอดคล้องกับการดำเนินงานของโรงเรียน คือ 1. มีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กับชุมชน 2. การเป็นผู้ประกอบการโดยมีการทำกิจกรรมทางการค้าขายโดยตรงรวมถึงการผลิตสินค้าหรือการให้บริการตามกลไกตลาด 3. ดำเนินการโดยกลุ่มนักเรียนด้วยการสนับสนุนของครูและผู้ปกครองและต้องตระหนักกว่าเป็นการทำกิจการเพื่อสังคมอย่างเป็นองค์รวมทั้งโรงเรียน 4. มีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงเสมอ มีความเป็นพลวัต โดยปรารถนาที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเชิงบวกต่อชีวิตความเป็นอยู่ของผู้อื่น (Social Enterprise Academy, 2014)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 มีการบริหารจัดการภายใต้วิสัยทัศน์องค์กรชั้นนำที่จัดการศึกษาให้ผู้เรียนมีความเสมอภาคด้านโอกาสและคุณภาพ มีทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีเป้าหมายให้ โรงเรียนมีระบบบริหารจัดการ ระบบการเรียนการสอน และระบบการนิเทศ กำกับติดตาม โดยใช้การวิจัยและนวัตกรรมเป็นฐาน บนพื้นฐานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน และการดำเนินการของโรงเรียนขนาดเล็กยังขาดระบบบริหารโรงเรียนขนาด

เล็กตามแนวคิดกิจการเพื่อสังคม ที่จะส่งผลให้โรงเรียนดำรงอยู่ได้ด้วยชุมชนอย่างแท้จริง (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1, 2564)

จากความสำคัญและสภาพปัญหาการดำเนินการพัฒนาคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็กที่มีความใกล้ชิดกับชุมชนและสังคม ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาวิจัยการพัฒนาระบบบริหารโรงเรียนขนาดเล็กตามแนวคิดกิจการเพื่อสังคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กให้มีความเข้มแข็ง และเป็นที่พักของชุมชนได้อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กตามแนวคิดกิจการเพื่อสังคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1
2. เพื่อสร้างระบบบริหารโรงเรียนขนาดเล็กตามแนวคิดกิจการเพื่อสังคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) ประกอบไปด้วยการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้บริหารและครูหัวหน้าฝ่ายวิชาการโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 320 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1, 2564) กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารและครูหัวหน้าฝ่ายวิชาการโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 175 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของ Krejcie & Morgan (1970) และคำนวณหาจำนวนกลุ่มตัวอย่างให้ได้ครบตามสัดส่วนที่กำหนด

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 3 คน และครูหัวหน้าฝ่ายวิชาการ จำนวน 3 คน เลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากโรงเรียนขนาดเล็กที่มีวิธีปฏิบัติที่ดี กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการประเมินระบบ ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน เลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม และแบบสอบถามประเมินระบบ แบบตรวจสอบรายการ (Check list) และแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บข้อมูลโดยใช้ Google Form ได้รับแบบสอบถามคืน 160 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 91.43

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเชิงปริมาณ วิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) การวิเคราะห์ดัชนีประเมินความต้องการจำเป็นใช้สูตร (Modified Priority Needs Index : PNI Modified การวิจัยเชิงคุณภาพ จากแบบสัมภาษณ์ และแบบบันทึกการสนทนากลุ่ม ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

ระยะที่ 1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กตามแนวคิดกิจการเพื่อสังคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สภาพปัจจุบัน และความต้องการจำเป็นของการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กตามแนวคิดกิจการเพื่อสังคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

การบริหารโรงเรียนขนาดเล็กตาม แนวคิดกิจการเพื่อสังคม	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			PNI	ลำดับ
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับการ ดำเนินงาน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับการ ดำเนินงาน		
1. ด้านเป้าหมายหลักเพื่อสร้างประโยชน์ แก่สังคม	3.33	0.56	ปานกลาง	4.56	0.50	มากที่สุด	0.36 9	1
2. ด้านการนำผลกำไรไป สร้างประโยชน์แก่ชุมชน สังคมและ สิ่งแวดล้อม	3.40	0.73	ปานกลาง	4.50	0.51	มาก	0.32 4	4
3. ด้านการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมา ใช้	3.36	0.67	ปานกลาง	4.51	0.50	มากที่สุด	0.34 2	3
4. ด้านการสร้างและพัฒนานวัตกรรมเพื่อ แก้ปัญหาและพัฒนาสังคม	3.42	0.68	ปานกลาง	4.48	0.50	มาก	0.31 0	5
5. ด้านธรรมาภิบาลในการเป็น ผู้ประกอบการและการบริหารจัดการ	3.34	0.71	ปานกลาง	4.54	0.50	มากที่สุด	0.35 9	2
6. ด้านการประสานความร่วมมือ	3.44	0.73	ปานกลาง	4.50	0.51	มาก	0.30 8	6
โดยรวม	3.38	0.68	ปาน กลาง	4.52	0.50	มาก ที่สุด	0.33 5	

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบัน ของการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กตามแนวคิดกิจการเพื่อสังคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง สภาพที่พึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ความต้องการจำเป็น

เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านเป้าหมายหลักเพื่อสร้างประโยชน์แก่สังคม ด้านธรรมาภิบาลในการเป็นผู้ประกอบการและการบริหารจัดการ ด้านการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ ด้านการนำผลกำไรไป สร้างประโยชน์แก่ชุมชน สังคมและสิ่งแวดล้อม ด้านการสร้างและพัฒนานวัตกรรมเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาสังคม และด้านการประสานความร่วมมือตามลำดับ

ระยะที่ 2 ผลสร้างระบบบริหารโรงเรียนขนาดเล็กตามแนวคิดกิจการเพื่อสังคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ปรากฏผลการวิจัยดังนี้

ระบบบริหารโรงเรียนขนาดเล็กตามแนวคิดกิจการเพื่อสังคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ประกอบด้วย 1. ปัจจัย ประกอบด้วย ความรู้ที่มีอยู่ของสังคมนั้น ๆ ค่านิยมเป้าหมายที่มีการคาดหวัง และงบประมาณ 2. กระบวนการ ประกอบด้วย ด้านเป้าหมายหลักเพื่อสร้างประโยชน์แก่สังคม ด้านธรรมาภิบาลในการเป็นผู้ประกอบการและการบริหารจัดการ ด้านการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ ด้านการนำผลกำไรไปสร้างประโยชน์แก่ชุมชน สังคมและสิ่งแวดล้อม ด้านการสร้างและพัฒนานวัตกรรมเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาสังคม และด้านการประสานความร่วมมือ 3. ผลผลิต ประกอบด้วย ผู้เรียน ได้รับการพัฒนาทางด้านสติปัญญา เห็นคุณค่าของวัฒนธรรมและรับผิดชอบต่อสังคม และผลการประเมินด้านความเหมาะสม และด้านความเป็นไปได้ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ดังตาราง 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของกลยุทธ์การบริหารสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1

ระบบบริหารโรงเรียนขนาดเล็ก ตามแนวคิดกิจการเพื่อสังคม	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้		
	$\bar{X}$	S.D.	ความเหมาะสม	$\bar{X}$	S.D.	ความเป็นไปได้
1. ปัจจัย	4.50	0.51	มาก	4.67	0.50	มากที่สุด
2. กระบวนการ	4.58	0.50	มากที่สุด	4.62	0.51	มากที่สุด
3. ผลผลิต	4.56	0.50	มากที่สุด	4.67	0.50	มากที่สุด
โดยรวม	4.55	0.50	มากที่สุด	4.65	0.50	มากที่สุด

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กตามแนวคิดกิจการเพื่อสังคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1

1.1 สภาพปัจจุบันของการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กตามแนวคิดกิจการเพื่อสังคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับ

ปานกลาง ทั้งนี้เป็นเพราะว่า โรงเรียนขนาดเล็กในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 มีการบริหารจัดการตามแนวคิดกิจการเพื่อสังคมตามบริบท ด้วยแนวคิดบางประเด็นสอดคล้องกับสภาพการปฏิบัติในปัจจุบันและของสถานศึกษา ดังที่ Social Enterprise Academy (2014) ได้นำเสนอว่า กิจการเพื่อสังคมมีลักษณะสำคัญบางประการที่ สอดคล้องกับการดำเนินงานของโรงเรียน คือ 1. มีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กับชุมชน 2. การเป็น ผู้ประกอบการโดยมีการทำกิจกรรมทางการค้าขายโดยตรงรวมถึงการผลิตสินค้าหรือการ ให้บริการตามกลไกตลาด 3. ดำเนินการโดยกลุ่มนักเรียนด้วยการสนับสนุนของครูและผู้บริหาร และต้องตระหนักว่าเป็นการทำกิจการเพื่อสังคมอย่างเป็นองค์รวมทั้งโรงเรียน 4. มีการพัฒนา เปลี่ยนแปลงเสมอมีความเป็นพลวัต โดยปรารถนาที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเชิงบวกต่อ ชีวิตความเป็นอยู่ของผู้อื่น สอดคล้องกับงานวิจัยของฐาปณีย์ โลพินดุง (2560) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาระบบบริหารโรงเรียนขนาดเล็กตามแนวคิดกิจการเพื่อสังคม ผลการวิจัยพบว่า สภาพ ปัจจุบันของการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กตามแนวคิดกิจการเพื่อสังคม โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ใน ระดับปานกลาง และสอดคล้องกับงานวิจัยของธนต์พร โคจรานนท์ (2562) ได้วิจัยเรื่อง การ พัฒนาระบบบริหารจัดการโรงเรียนประถมศึกษาสู่องค์กรสมรรถนะสูง ผลการวิจัยพบว่า สภาพ ปัจจุบันของระบบการบริหารจัดการโรงเรียนประถมศึกษาสู่องค์กรสมรรถนะสูงด้านปัจจัย นำเข้าด้านกระบวนการ ด้านผลผลิต และด้านผลย้อนกลับ มีสภาพปัจจุบันอยู่ในระดับปานกลาง

1.2 สภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กตามแนวคิดกิจการ เพื่อสังคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด ทั้งนี้เป็นเพราะว่า โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ขอนแก่น เขต 1 มีความต้องการในการพัฒนาการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กตามแนวคิดกิจการ เพื่อสังคม เพื่อให้โรงเรียนมีคุณภาพในด้านการบริหารจัดการและเกิดประสิทธิผล ดำรงอยู่ได้ ด้วยตนเองโดยการทำกิจกรรมเพื่อสังคม ชุมชนรอบข้าง อย่างยั่งยืน ดังที่ สถาบันเซ็นจีฟิชั่น (2553) ได้เสนอว่า ค่านิยมเรื่องกิจการเพื่อสังคม ได้ถูกระบุในยุทธศาสตร์ของแผนแม่บทสร้าง เสริมกิจการเพื่อสังคม พ.ศ. 2553 - 2557 โดยมีข้อเสนอ คือ 1. การพัฒนาเนื้อหาความรู้และสื่อ การเรียนรู้ 2. การพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอน การนำเรื่องกิจการเพื่อสังคมเข้าไปเป็นส่วน หนึ่งของหลักสูตรการเรียนการสอน ซึ่งวิธีการนี้จะทำให้เด็กไทยได้มีโอกาสทำความรู้จักกับ กิจการเพื่อสังคมตั้งแต่อายุยังน้อย เพื่อเป็นการกระตุ้นความสนใจให้กับเยาวชนไทยและเป็น พื้นฐานความคิดในการพัฒนาวิชาชีพและทักษะในการประกอบอาชีพต่อไปในอนาคตได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของฐาปณีย์ โลพินดุง (2560) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาระบบบริหารโรงเรียน ขนาดเล็กตามแนวคิดกิจการเพื่อสังคม ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันของการบริหารโรงเรียน ขนาดเล็กตามแนวคิดกิจการเพื่อสังคม โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับ งานวิจัยของธนต์พร โคจรานนท์ (2562) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาระบบบริหารจัดการโรงเรียน ประถมศึกษาสู่องค์กรสมรรถนะสูง ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันของระบบการบริหาร

จัดการโรงเรียนประถมศึกษาสู่องค์การสมรรถนะสูงด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ ด้านผลผลิต และด้านผลย้อนกลับ มีสภาพปัจจุบันอยู่ในระดับมาก

1.3 ความต้องการจำเป็นเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านเป้าหมายหลักเพื่อสร้างประโยชน์แก่สังคม ด้านธรรมาภิบาลในการเป็นผู้ประกอบการและการบริหารจัดการ ด้านการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ ด้านการนำผลกำไรไปสร้างประโยชน์แก่ชุมชน สังคมและสิ่งแวดล้อม ด้านการสร้างและพัฒนานวัตกรรมเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาสังคม และด้านการประสานความร่วมมือ ตามลำดับ ทั้งนี้เป็นเพราะว่า การบริหารโรงเรียนขนาดเล็กตามแนวคิดกิจการเพื่อสังคม เป็นการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาตามบริบท โดยมีเป้าหมายสำคัญคือการสร้างประโยชน์ให้กับชุมชน ดังที่ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2550) ได้นำเสนอว่า การพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ การสอนคละชั้น การสอนแบบบูรณาการการบูรณาการโรงเรียน การบริหารจัดการแบบศูนย์เครือข่าย ซึ่งทำให้เกิดการบริหารจัดการอย่างมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียนกับชุมชนท้องถิ่น การกระจายอำนาจและให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วม มีการจัดระบบโครงสร้างและกระบวนการจัดการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก การบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน สอดคล้องกับงานวิจัยของนริศ ภูอารม (2560) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาระบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำหรับเครือข่ายโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ผลการวิจัยพบว่า ค่าความต้องการจำเป็น (PNI modified) ระบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำหรับเครือข่ายโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ผลการวิจัยพบว่า ด้านกระบวนการโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ 1. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 2. การประเมินผล 3. การกำหนดเนื้อหา 4. การกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ 5. การกำหนดสื่อการเรียนรู้ 6. การกำหนดวิธีสอน และ 7. การวิเคราะห์ผู้เรียน ตามลำดับ และสอดคล้องกับงานวิจัยของสันติ หัตถ์ (2562) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาระบบการนิเทศภายในด้านการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สำหรับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็น โดยรวมอยู่ที่ (PNI = 0.35) เรียงตามลำดับ ได้แก่ มีการประชุมระดมสมองที่ไม่ต้องมีการวิพากษ์วิจารณ์กันโดยตรงมีการใช้หลักมนุษยสัมพันธ์ โดยให้บุคลากรในโรงเรียนพบปะปรึกษาและแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดและประสบการณ์กันและกันและเสริมสร้างภาวะผู้นำตามลำดับ

2. ผลการสร้างระบบบริหารโรงเรียนขนาดเล็กตามแนวคิดกิจการเพื่อสังคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ประกอบด้วย 1. ปัจจัย 2. กระบวนการ ประกอบด้วย ด้านเป้าหมายหลักเพื่อสร้างประโยชน์แก่สังคม ด้านธรรมาภิบาลในการเป็นผู้ประกอบการและการบริหารจัดการ ด้านการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ ด้านการนำผลกำไรไปสร้างประโยชน์แก่ชุมชน สังคมและสิ่งแวดล้อม ด้านการสร้างและพัฒนานวัตกรรมเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาสังคม และด้านการประสานความร่วมมือ 3. ผลผลิต ผลการ

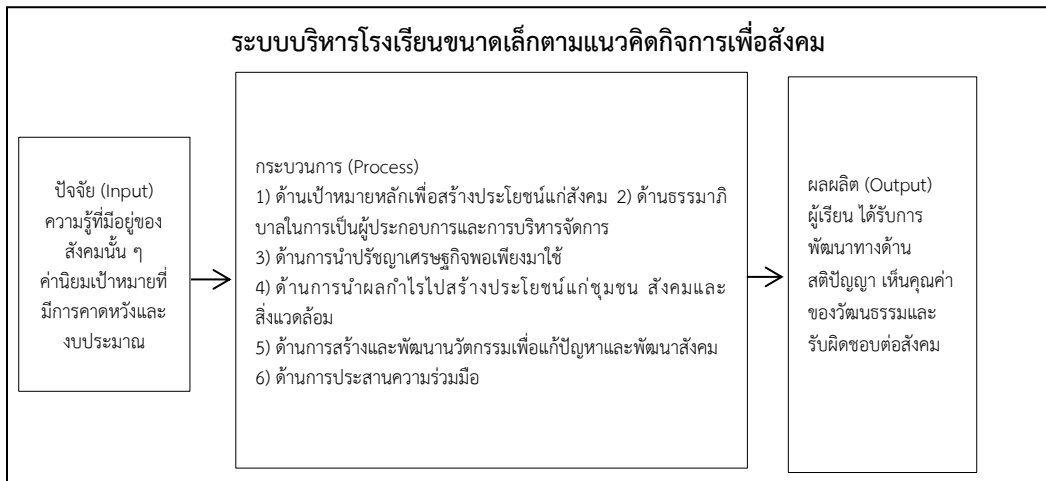

ประเมิน ด้านความเหมาะสม และด้านความเป็นไปได้ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้ เป็นเพราะว่า ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมากำหนดองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ นำไปดำเนินการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ทำให้ได้ข้อเท็จจริงนำไปสร้างระบบ บริหารโรงเรียนขนาดเล็กตามแนวคิดกิจการเพื่อสังคม ดังที่ สำนักงานส่งเสริมกิจการเพื่อ สังคมแห่งชาติ (2553) ได้นำเสนอว่า แนวคิดสำคัญกิจการเพื่อสังคม ประกอบด้วย 1. กระบวนการผลิต การดำเนินกิจการ รวมถึงผลิตภัณฑ์หรือบริการ ไม่ก่อให้เกิดผลเสียต่อเนื่อง ในระยะยาวต่อสังคม สุขภาวะและสิ่งแวดล้อม 2. มีการกำกับดูแลกิจการที่ดี 3. มีศักยภาพที่จะ มีความยั่งยืนทางการเงินได้ด้วยตนเอง 4. ผลกำไรส่วนใหญ่ถูกนำไปเพื่อการลงทุนกลับไปใช้ในการ ขยายผลเพื่อการบรรลุเป้าหมายดังกล่าวหรือคืนผลประโยชน์ให้แก่สังคม หรือผู้ให้บริการ 5. สามารถมีรูปแบบองค์กรที่หลากหลาย และ 6. มีการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ สอดคล้องกับงานวิจัยของธันด์พร โคจรานนท์ (2562) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาระบบบริหาร จัดการโรงเรียนประถมศึกษาสู่องค์กรสมรรถนะสูง ผลการวิจัยพบว่า ระบบการจัดการเรียนรู้ โดยใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำหรับเครือข่ายโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก มีการ ทำงานผ่านหน่วยระบบย่อย 7 หน่วยระบบ ได้แก่ 1. การวิเคราะห์ผู้เรียน 2. การกำหนด จุดประสงค์การเรียนรู้ 3. การกำหนดเนื้อหา 4. การกำหนดวิธีสอน 5. การกำหนดสื่อการเรียนรู้ 6. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และ 7. การประเมินผล และผลการประเมินด้านการใช้ประโยชน์ ความเป็นไปได้ ความเหมาะสม ความถูกต้อง อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน และสอดคล้องกับงานวิจัย ของสันติ หัตถ์ (2562) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาระบบนิเทศภายในด้านการจัดการเรียนรู้โดยใช้ ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สำหรับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ระบบ การนิเทศภายในด้านการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำหรับโรงเรียนขยาย โอกาสทางการศึกษา ประกอบด้วย ด้านปัจจัย (Input) ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1. บุคลากรนิเทศ 2. หลักการนิเทศ 3. ทักษะการนิเทศ 4. งบประมาณสนับสนุนการนิเทศ 5. เครื่องมือที่ใช้ในการนิเทศ ด้านกระบวนการ (Process) ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ 1. กำหนดกลยุทธ์ในการนิเทศการจัดการเรียนรู้ 2. การวางแผนนิเทศการจัดการเรียนรู้ 3. ด้านเทคนิคการนิเทศการจัดการเรียนรู้ร่วมคิดร่วมทำ 4. ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ 5. การกำกับติดตามการนิเทศการจัดการเรียนรู้ 6. การประเมินผลการนิเทศการจัดการเรียนรู้ ด้านผลผลิต (Output) ประกอบด้วย 2 องค์ประกอบ ได้แก่ 1. ผู้บริหารและครูมีความรู้ความ เข้าใจระบบการนิเทศภายในด้านการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ 2. ครู มีการจัดการเรียนการสอนที่ดีขึ้นกว่าเดิม ด้านผลลัพธ์ (Outcome) ประกอบด้วย 2 องค์ประกอบ ได้แก่ผู้บริหาร ครูมีความ พึงพอใจในระบบการนิเทศภายในด้านการจัดการ เรียนรู้โดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สำหรับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา และผู้เรียน มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น ด้านข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) ประกอบด้วย 2 องค์ประกอบ ได้แก่การแก้ไขปรับปรุงและพัฒนา และการรายงานผล ผลการประเมินระบบ

การนิเทศภายในด้านการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สำหรับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา มีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด

องค์ความรู้จากการวิจัย

องค์ความรู้จากวิจัยได้เป็นโมเดลระบบบริหารโรงเรียนขนาดเล็กตามแนวคิดกิจการเพื่อสังคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 ข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้แสดงให้เห็นว่าระบบบริหารโรงเรียนขนาดเล็กตามแนวคิดกิจการเพื่อสังคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 จะต้องประกอบด้วยด้านปัจจัย (Input) ความรู้ที่มีอยู่ของสังคมนั้น ๆ ค่านิยมเป้าหมายที่มีการคาดหวัง และงบประมาณ นำเข้าสู่กระบวนการ (Process) ตามแนวคิดกิจการเพื่อสังคม และได้ผลผลิต (Output) คือ ผู้เรียน ได้รับการพัฒนาทางด้านสติปัญญา เห็นคุณค่าของวัฒนธรรมและรับผิดชอบต่อสังคม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรมีการสนับสนุนการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กตามแนวคิดกิจการเพื่อสังคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 โดยเฉพาะด้านการวางแผนเชิงกลยุทธ์ เนื่องจากการวิจัย พบว่า ความสำคัญของความต้องการจำเป็นที่ต้องการพัฒนาที่เป็นจุดอ่อน ได้แก่ ด้านเป้าหมายหลักเพื่อสร้างประโยชน์แก่สังคม โดยดัชนี Modified Priority Needs Index (PNI Modified) มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด จึงต้องมีการ

ดำเนินการด้านเป้าหมายหลักเพื่อสร้างประโยชน์แก่สังคมเป็นระบบมีการกำกับติดตามจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

ผู้บริหารสถานศึกษาควรนำนโยบายการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กตามแนวคิดกิจการเพื่อสังคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 มาปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรมมีการมอบหมายงานตามโครงสร้างการบริหารสถานศึกษา และส่งเสริม สนับสนุน นิเทศและติดตามการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กตามแนวคิดกิจการเพื่อสังคม อย่างต่อเนื่องโดยทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการดำเนินการ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ในการศึกษาสภาพปัจจุบัน พบว่า ด้านเป้าหมายหลักเพื่อสร้างประโยชน์แก่สังคม มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด เมื่อนำมาจัดลำดับค่าความต้องการจำเป็นผลปรากฏว่าอยู่ลำดับที่ 1 แสดงให้เห็นว่าการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กตามแนวคิดกิจการเพื่อสังคม ด้านเป้าหมายหลักเพื่อสร้างประโยชน์แก่สังคม มีความสำคัญต่อการบริหารจัดการในสถานศึกษาอย่างยิ่ง ในการวิจัยครั้งต่อไปควรมีการวิจัยลงในเชิงลึกด้านดังกล่าวโดยใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนา

เอกสารอ้างอิง

- ฐาปณีย์ โลพันธ์ดุง. (2560). *การพัฒนาระบบบริหารโรงเรียนขนาดเล็กตามแนวคิดกิจการเพื่อสังคม* (ดุชนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธนต์พร โคจรานนท์. (2562). *การพัฒนาระบบบริหารจัดการโรงเรียนประถมศึกษาสู่องค์กรสมรรถนะสูง* (ดุชนิพนธ์การศึกษาดุชนิพนธ์ สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาศึกษา). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- นริศ ภูอารม. (2560). *การพัฒนาระบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำหรับเครือข่ายโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก* (ดุชนิพนธ์การศึกษาดุชนิพนธ์ สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาศึกษา). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สถาบันเซ็นจีฟิวชั่น. (2553). *การสร้างเสริมองค์กรธุรกิจเพื่อสังคม (Social Enterprise)* (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: สถาบันเซ็นจีฟิวชั่น.
- สันติ หัดที. (2562). *การพัฒนาระบบการนิเทศภายในด้านการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สำหรับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา* (ดุชนิพนธ์การศึกษาดุชนิพนธ์ สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาศึกษา). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1. (2564). *แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564*. อุตรธานี: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2550). *แนวทางการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการการศึกษา*. กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- สำนักงานส่งเสริมกิจการเพื่อสังคมแห่งชาติ. (2553). *แผนแม่บทสร้างเสริมกิจการเพื่อสังคม พ.ศ. 2553-2557*. กรุงเทพฯ: สำนักงานส่งเสริมกิจการเพื่อสังคมแห่งชาติ.
- สุวรรณลักษณ์ อุดมศักดิ์. (2556). การพัฒนาพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัยด้านความมีระเบียบวินัยและจิตสาธารณะ ที่จัดประสบการณ์โดยใช้นิทานคุณธรรม สำหรับชั้นอนุบาลปีที่ 2. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 2(1), 11-23.
- Krejcie, R.V., & D.W. Morgan. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*. 30(3), 607-610.
- Social Enterprise Academy. (2014). *A guide to social enterprise in education*. Retrieved March 20, 2020, from www.theacademy-ssea.org/schools

